

допомогу, що дозволяє підліткам адаптуватися до нових умов життя після війни. Залучення державних та громадських організацій до розробки й реалізації реабілітаційних програм є необхідним для створення стійкого фундаменту для відновлення психічного здоров'я молодого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Council of Europe. Psychosocial support for children and adolescents during and after war. 2022.
2. Garmezy N. Resiliency and vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. *American Behavioral Scientist* 34(4), 1991.
3. Masten A. S. & Reed M.–G. J. Resilience in development. Oxford University Press, 2002.
4. Harms L. *Understanding Trauma and Resilience*. Palgrave Macmillan, 2008.

УДК 316.334.3

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ

*Єсауленко В.В, Державний біотехнологічний університет
НК – Воронянський О.В., канд. іст. наук, професор*

Дослідження політичних інститутів є критично важливим для розуміння їх ролі в суспільстві та ефективності управлінських систем. Теорія неолібералізму підкреслює важливість відповідних політичних інститутів для забезпечення розвитку будь-якої країни. Зокрема, концепція демократичного транзиту стверджує, що правильні політичні інститути є ключем до переходу від авторитаризму до стабільної демократії, що в свою чергу повинно принести процвітання. Проте, спроби інтеграції таких інститутів в українську політичну систему показали їхню непридатність для вирішення завдань демократизації [1].

Замість того, щоб забезпечити розвиток демократії, західні інститути часто виявляються неефективними в українських умовах. Це не через непрофесійність політичних еліт, а через те, що ці інститути не відповідають реальній політичній реальності. Наприклад, часті зміни в законодавстві і виборчій системі, а також маніпуляції з ресурсами, що виходять за межі громадського контролю, свідчать про адаптацію еліт до нових умов, а не про ефективне використання західних моделей.

В сучасному суспільстві, де існують численні суперечливі інтереси, забезпечення стабільності є важливим завданням. Політичні інститути повинні регулювати політичну поведінку і прийняття рішень

через встановлені норми і правила. Політичне життя часто є результатом компромісу, що формується не тільки добровільно, але й через примус, відповідно до розстановки сил і кінцевих цілей.

Теорія політичних систем вказує, що основним рушійним фактором є боротьба за ресурси. Політичні еліти мають інтерес до ресурсів, і суспільні групи представляють інтерес для них лише тоді, коли від їхніх дій залежить доступ до ресурсів. У постіндустріальному суспільстві, де капітал накопичується через фінансові операції, ця проблема стає ще гострішою.

Перерозподіл ресурсів відбувається через політичну владу і часто супроводжується примусом. Успіх у боротьбі за ресурси залежить від двох факторів: здатності сконцентрувати ресурси і здатності подавити опір. Ті, хто контролює ресурси, отримують економічну ренту, що перевищує прибутки від звичайної економічної діяльності. Політичні інститути закріплюють статус-кво, що підтримує панівне становище деяких акторів або забезпечує участь тимчасово усунутих груп у процесі прийняття рішень [2].

Коли політична система перебуває в стані нестійкої рівноваги, еліти, що отримують ренту від влади, витрачають частину цієї ренти на легітимацію свого статусу перед суспільством. В умовах нестабільності політичні інститути служать для підтримки рівноваги і мінімізації витрат на протистояння між тими угрупованнями, які змагаються за доступ до центрів здійснення влади [3]. В основі формування цих інститутів лежать домовленості між цими угрупованнями, які враховують у першу чергу як інтереси учасників домовленостей, так і їх здатність до захисту цих інтересів. Інтереси ж тих суспільних сил, які не в змозі активно впливати на процес створення інститутів соціальної влади, як правило, залишаються за рамками таких домовленостей і не отримують інституційного захисту[1]. Саме через інститути влади, в основі яких лежать домовленості між політично значущими групами інтересів, забезпечується легітимність влади і підтримується існуючий порядок.

Політичні інститути не є нейтральними або абстрактними утвореннями; вони служать інтересам тих, хто їх створює і контролює. Відповідно, зі зміною співвідношення сил між тими угрупованнями, які мають доступ до контролю над інститутами суспільної влади, змінюється й інституційний ландшафт самої влади. Фактично, інститути створюються для обслуговування інтересів тих, хто має вплив на їх формування. Це означає, що інститути часто відображають інтереси вузьких груп, а не суспільства у цілому.

Важливо розуміти, що політичні інститути завжди відображають конкретні політико-економічні відносини в певному суспільстві. Перенесення інститутів з одного соціального контексту в інший може

привести до втрати їх ефективності або до значних змін, які змінюють їх сутність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронянський О. В. . Національний суверенітет: український вимір в контексті світової політичної думки. Харків: «Міськдрук», ХНТУСГ імені Петра Василенка; ХНУБА, 2017. 284
2. Воронянський О. Проблема суб'єктності суверенітету в контексті технології здійснення влади / О. Воронянський // *Evropsky politicky a pravni diskurz.* – 2015. – Vol. 2, Iss. 4. – 205–209.
3. Воронянський, О. В. Проблеми трансформації політичної суб'єктності в постіндустріальному суспільстві / О. В. Воронянський // *Сучасне суспільство.* – 2020. – Вип. 2 (18). – 37–47.

УДК 159.9

ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІТЕЙ РІЗНОГО ВІКУ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

*Змієвська А.Ю., Національний університет цивільного захисту
України*

*Гонтаренко Л.О., кандидат психологічних наук, доцент
Національний університет цивільного захисту України*

Розвиток дитини значною мірою залежить від її соціального оточення, яке формує її особистість, соціальні навички та світогляд. Взаємодія з сім'єю, однолітками, вихователями та соціальними групами має ключовий вплив на емоційний, когнітивний та поведінковий розвиток на різних етапах життя дитини.

Сім'я є ключовим елементом у формуванні особистості дитини. Стиль виховання батьків безпосередньо впливає на емоційний та когнітивний розвиток дитини. Наприклад, авторитарний стиль може спричинити тривожність і знижену самооцінку, тоді як демократичний стиль сприяє розвитку самостійності та емоційної стійкості. Важливими аспектами є також емоційна підтримка та прив'язаність до батьків, що забезпечують почуття безпеки і стабільності у дитини.

В дошкільному віку починається період, коли дитина починає активно взаємодіяти з іншими дітьми, що сприяє розвитку комунікативних навичок та емоційного інтелекту. У цей період дитячий садок відіграє важливу роль у формуванні норм поведінки та соціальних правил. Діти вчаться працювати в команді, підтримувати один одного, розвивають почуття емпатії та співпраці.

Коли вже дитина піде до школи вона почне сприймати вчителів і однокласників як моделі соціальної поведінки. Взаємодія з ними